

Лекція 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Хто володіє інформацією, той володіє світом

Натан Маєр Ротшильд

План

1. Інформація та інформаційні відносини: основні поняття та категорії сучасної інформаційної парадигми.
2. Поняття та види інформації.
3. Інформаційне право: поняття, предмет, методи, система.
4. Інформаційна безпека: загрози та виклики. Правове забезпечення інформаційної безпеки в Україні.

Мета: набути цілісного уявлення про інформацію як базову категорію сучасної правової науки, зміст і структуру інформаційних відносин, місце та роль інформаційного права в системі права України, а також про сутність інформаційної безпеки, основні загрози інформаційній сфері та правові механізми її забезпечення в умовах цифровізації та сучасних безпекових викликів.

Перелік ключових термінів і понять з теми: інформація, відомості, знання, дані, інформаційні відносини, інформаційний підхід, інформаційна сфера, інформаційне середовище, інформаційна система, інформаційні технології, інформаційна модель, інформаційна безпека, інформаційне право.

1. Інформація та інформаційні відносини: основні поняття та категорії сучасної інформаційної парадигми.

Термін «інформація» у повсякденному вжитку нерідко сприймається інтуїтивно, без належного усвідомлення глибини та багатовимірності його змісту, і часто ототожнюється з такими суміжними поняттями, як «дані», «відомості» та «знання». Водночас, як слушно зауважує К.Беляков у монографічному дослідженні «Інформація в праві: теорія і практика» (2006 р.), плутанина у визначеннях, що має місце в науковому обігу, нерідко призводить до непорозумінь і помилкових висновків, зокрема під час їх застосування у законодавстві. За цих умов інформація постає як одна з ключових категорій

системи сучасних суспільних відносин, що зумовлює необхідність її чіткого доктринального та нормативного осмислення [1, с. 11 - 12].

У перекладі з латинської мови *informatio* означає «роз'яснення», «уявлення», що вказує на відомості або їх сукупність про предмети, явища та процеси навколишнього світу. В енциклопедичних джерелах інформація визначається як відомості, що передаються людьми усним, письмовим або іншим способом, а також як загальнонаукове поняття, що охоплює обмін відомостями між людьми, між людиною й автоматизованими системами та обмін сигналами в живій природі. Для наведених визначень характерна спільна внутрішня сутність, що дозволяє застосовувати їх до різних систем і сфер людської діяльності. Наукове розуміння інформації зазнало суттєвої еволюції - від трактування її через категорії «уявлення», «поняття», «відомості» до концепції «передачі повідомлень». Аналізуючи сучасні підходи й теорії у сфері дослідження інформації та інформаційних процесів, К. Беляков розглядає інформаційну парадигму крізь призму комплексного міждисциплінарного підходу та виокремлює основні напрями вивчення інформації [1, с. 12 - 42].

Зокрема, **теоретико-множинний підхід** передбачає аналіз множин інформаційних повідомлень і об'єктів з позицій їх кількісних характеристик без повного ігнорування якісних ознак.

Концепція різноманітності інформації ґрунтується на загальнонауковому понятті «різноманітність», пов'язаному з філософськими категоріями «відмінність» і «відображення». У правових дослідженнях цей підхід використовується, зокрема, під час трансформації інформації в інші форми, включаючи цифрові (наприклад, кодування папілярних візерунків у криміналістиці або формалізацію текстів нормативно-правових актів в інформаційно-пошукових системах).

Інформаційний підхід базується на принципі універсальності інформаційних процесів. Інформація розглядається як істотна сторона процесу відображення та його результат, пов'язаний із відтворенням структурно-функціональних властивостей однієї системи в іншій. Особливого значення в межах цього підходу набуває інформаційне моделювання - створення знакових, логіко-математичних моделей, що відображають ключові властивості системи-оригіналу. Сучасним різновидом таких моделей є інформаційні моделі, сформовані з використанням технологій штучного інтелекту.

Когнітивний підхід виходить із того, що рушійною силою соціального прогресу є розвиток інтелектуального потенціалу суспільства. Накопичення, обробка та використання інформації визначають інформаційну динаміку

соціальних процесів, а когнітивний аспект інформації стає підґрунтям формування «ідеології знання».

Згідно із **системним підходом**, інформаційний обмін є необхідною умовою стабільності та розвитку соціальних систем. Економіка, освіта, наука, право, управління та інші підсистеми сучасного суспільства функціонують на основі активного використання інформаційних технологій і засобів масової інформації.

Праксіологічний підхід розмежує поняття даних та інформації, розглядаючи дані як відображення подій і явищ, а інформацію — як результат їх аналітико-синтетичної обробки суб'єктом. Інформація формується в процесі усвідомлення даних людиною та може виникати як у професійній, так і в непрофесійній діяльності [1, с. 12 - 42].

У навчальному посібнику «Інформаційне право» (2022 р.) М. Ковалів, С. Єсімов, О. Ярема визначають інформацію як сукупність різних повідомлень про події, що відбуваються в будь-якій системі та навколишньому середовищі. Інформація є невіддільною від матеріального світу й може існувати у формі тексту, звуку, сигналів, радіохвиль тощо. При цьому повідомлення набуває інформативності лише за умови зміни його фізичних параметрів; статична, незмінна форма не створює інформаційного ефекту [2, с. 10 - 13].

Інформаційний потенціал суспільства охоплює інформаційні ресурси та інформаційну складову трудових ресурсів (інформаційних працівників). Сукупність показників розвитку інформаційного потенціалу суспільства умовно поділяється на кілька груп: показники розвитку інформації як базового ресурсу; показники розвитку технічної бази інформаційної сфери; рівень розвитку інформаційної техніки й технологій; показники розвитку трудових ресурсів інформаційної сфери; показники розвитку організаційної інфраструктури інформаційної діяльності. Науковці наголошують, що інформація як ресурс має низку унікальних властивостей: можливість необмеженого поширення без втрати змісту; здатність до зростання в процесі використання; відсутність фізичного зношування; високу мобільність, особливо з використанням інформаційних технологій; здатність підвищувати вартість матеріальних об'єктів, процесів і самої інформації.

Інформаційні ресурси є обов'язковим елементом здійснення будь-якого виду людської діяльності - виробничої, управлінської, науково-дослідної, освітньої, проектної, а також діяльності з підготовки та перепідготовки кадрів [2, с. 10 - 13].

Середовище функціонування інформаційних процесів визначається як **інформаційна сфера**, яка охоплює сукупність інформації, інформаційної інфраструктури та суб'єктів інформаційних відносин. Національна інформаційна

сфера України формується як єдиний інформаційний простір і поступово інтегрується до європейського інформаційного простору з урахуванням вимог інформаційної безпеки. У навчальному посібнику «Актуальні питання інформаційного права» (2024 р.) В. Хахановський та О. Корнейко зазначають, що до основних об'єктів інформаційної сфери належать: інформація та інформаційні ресурси; інформаційна інфраструктура, яка включає організаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи, інформаційні, комп'ютерні та телекомунікаційні технології, а також засоби масової інформації [3, с. 42 - 52].

У структурі інформаційної сфери традиційно виокремлюють процеси створення (виробництва) інформації, її поширення (безпосереднього й опосередкованого) та споживання. Ці процеси спрямовані на задоволення інформаційних потреб суб'єктів інформаційних відносин, до яких належать громадяни, їх об'єднання, підприємства, установи, органи державної влади та місцевого самоврядування. Право на інформацію в Україні гарантується законом, а держава забезпечує рівні можливості доступу до інформації, за винятком випадків, прямо передбачених чинним законодавством.

2. Поняття та види інформації

Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ (у редакції Закону України від 13.01.2011 р.), **інформація** - це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Аналогічне визначення закріплено у ч. 1 ст. 200 Цивільного кодексу України.

У міжнародному стандарті ДСТУ ISO/IEC 2382:2022 **інформація** визначається як знання про факти, події, речі, ідеї або поняття, включаючи інструкції, які в певному контексті мають конкретне значення. Наведені дефініції свідчать про універсальний характер поняття інформації та його придатність для використання в різних сферах правового регулювання.

У доктрині інформаційного права сформовано розширений підхід до розуміння інформації як об'єкта правового регулювання. Так, у підручнику «Інформаційне право України» (2025 р.) за загальною редакцією О. Орлюк та О. Заярного виокремлюються основні ознаки інформації, до яких пропонується відносити:

- немайна, неідеальна сутність інформації як об'єкта правового регулювання;
- трансформованість інформації, тобто можливість її передачі на різних матеріальних носіях із використанням різних способів обробки;

- універсальність інформації, що виявляється у її зв'язаності з будь-якими об'єктами, явищами та процесами реальної дійсності;
- субстанційна несамостійність інформації, тобто її нерозривний зв'язок із матеріальним носієм або технічним засобом передачі;
- нелінійний характер інформації, за якого кількісні та якісні характеристики не перебувають у прямій залежності;
- повнота змісту інформації як здатність вичерпно (для конкретного споживача) відображати об'єкт або процес;
- актуальність інформації, тобто її відповідність інформаційним потребам у визначений момент часу;
- релевантність інформації як відповідність інформаційного змісту запитам споживача;
- невичерпність інформації, що полягає у збереженні її обсягу незалежно від кількості користувачів;
- документальний характер інформації як первинного джерела;
- захищеність інформації, що передбачає заборону несанкціонованого доступу, використання, зміни чи знищення;
- наявність визначеного законом або договором правового режиму обігу інформації.

Багатозначність поняття «інформація», різноманітність форм її обробки та використання у різних сферах суспільної діяльності зумовили формування розгалуженої класифікації видів інформації.

Класифікація інформації за змістом

Відповідно до Закону України «Про інформацію», за змістом інформація поділяється на такі види:

- інформація про фізичну особу;
- інформація довідково-енциклопедичного характеру;
- інформація про стан довкілля (екологічна інформація);
- інформація про товар (роботу, послугу);
- науково-технічна інформація;
- податкова інформація;
- правова інформація;
- статистична інформація;
- соціологічна інформація;
- критична технологічна інформація;
- інші види інформації.

Інформація про фізичну особу

Інформація про фізичну особу (персональні дані) - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована (ст. 11). Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження.

Кожному забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законом.

Інформація довідково-енциклопедичного характеру

Інформація довідково-енциклопедичного характеру - систематизовані, документовані, публічно оголошені або іншим чином поширені відомості про суспільне, державне життя та навколишнє природне середовище (ст. 12).

Основними джерелами інформації довідково-енциклопедичного характеру є: енциклопедії, словники, довідники, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали, електронні бази та банки даних, архіви різноманітних довідкових інформаційних служб, мереж та систем, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади та органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, організаціями, їх працівниками та автоматизованими інформаційно-комунікаційними системами.

Правовий режим інформації довідково-енциклопедичного характеру визначається законодавством та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Інформація про стан довкілля (екологічна інформація)

Інформація про стан довкілля (екологічна інформація) - відомості та/або дані про:

- стан складових довкілля та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими складовими;
- фактори, що впливають або можуть впливати на складові довкілля (речовини, енергія, шум і випромінювання, а також діяльність або заходи, включаючи адміністративні, угоди в галузі навколишнього природного середовища, політику, законодавство, плани і програми);
- стан здоров'я та безпеки людей, умови життя людей, стан об'єктів культури і споруд тією мірою, якою на них впливає або може вплинути стан складових довкілля;
- інші відомості та/або дані (ст. 13).

Правовий режим інформації про стан довкілля (екологічної інформації) визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Інформація про стан довкілля, крім інформації про місце розташування військових об'єктів, не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Інформація про товар (роботу, послугу)

Інформація про товар (роботу, послугу) - відомості та/або дані, які розкривають кількісні, якісні та інші характеристики товару (роботи, послуги) (ст.14). Інформація про вплив товару (роботи, послуги) на життя та здоров'я людини не може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом.

Науково-технічна інформація

Науково-технічна інформація - будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ст. 15). Правовий режим науково-технічної інформації визначається Законом України від 26.06.1993 р. № 3322-ХІІ «Про науково-технічну інформацію», іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Науково-технічна інформація є відкритою за режимом доступу, якщо інше не встановлено законами України.

Податкова інформація

Податкова інформація - сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України (ст. 16). Правовий режим податкової інформації визначається Податковим кодексом України та іншими законами.

Правова інформація

Правова інформація - будь-які відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо (ст. 17). Джерелами правової інформації є Конституція України, інші законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення медіа, публічні виступи, інші джерела інформації з правових питань. З метою забезпечення доступу до законодавчих та інших нормативних актів фізичним та юридичним особам

держава забезпечує офіційне видання цих актів масовими тиражами у найкоротші строки після їх прийняття.

Статистична інформація

Статистична інформація - документована інформація, що дає кількісну характеристику масових явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя суспільства (ст. 18). Офіційна державна статистична інформація підлягає систематичному оприлюдненню. Держава гарантує суб'єктам інформаційних відносин відкритий доступ до офіційної державної статистичної інформації, за винятком інформації, доступ до якої обмежений згідно із законом. Правовий режим офіційної державної статистичної інформації визначається Законом України від 16.08.2022 р. № 2524-IX «Про офіційну статистику», іншими законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Соціологічна інформація

Соціологічна інформація - будь-які документовані відомості про ставлення до окремих осіб, подій, явищ, процесів, фактів тощо (ст. 19). Правовий режим соціологічної інформації визначається законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Критична технологічна інформація

Критична технологічна інформація - дані, що обробляються (приймаються, передаються, зберігаються) в системах управління технологічними процесами об'єктів критичної інфраструктури. Правовий режим критичної технологічної інформації визначається законами України та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Критична технологічна інформація за режимом доступу належить до інформації з обмеженим доступом та підлягає захисту згідно із законом.

Публічна інформація

Публічна інформація – це відображена та задокументована різними засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України від 13.01.2011 р. № 2939-VI «Про доступ до публічної інформації». Публічна інформація є відкритою, крім випадків, установлених законом.

3. Інформаційне право: поняття, предмет, методи, система

В умовах розвитку інформаційного суспільства інформаційний вплив на державу, суспільство та окрему людину за своєю ефективністю нерідко перевищує політичний, економічний і навіть військовий вплив. Інформація перетворюється на реальну соціальну силу, здатну безпосередньо впливати на суспільні процеси, поведінку суб'єктів та механізми державного управління.

Інформаційне право як галузь права має власний предмет правового регулювання - **інформаційні відносини**, а також систему принципів і чітко окреслену сферу правового впливу - **інформаційну сферу**. Водночас інформаційне право функціонує як міжгалузєва юридична наука, що досліджує інформаційну сутність права як складної соціальної системи, а також як навчальна дисципліна.

У доктрині інформаційного права воно розглядається у кількох взаємопов'язаних аспектах:

- як сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері інформації, зокрема в умовах інформатизації та цифровізації;
- як система норм, що визначають права та обов'язки суб'єктів інформаційних відносин;
- як міжгалузєва юридична наука;
- як навчальна дисципліна.

Переважає більшість українських учених (Р. Калюжний, В. Хахановський, В. Цимбалюк та ін.) обґрунтовують позицію, згідно з якою інформаційне право є комплексною галуззю права, що має спеціальний предмет правового регулювання - суспільні інформаційні відносини. У цьому розумінні інформаційне право постає як система соціальних норм і відносин, що виникають в інформаційній сфері у зв'язку з виробництвом, перетворенням, поширенням і споживанням інформації.

Як галузева юридична наука інформаційне право досліджує сукупність правових норм, які регулюють інформаційні відносини, а також закономірності інформаційної діяльності та механізми її правового забезпечення. Узагальнюючи доктринальні підходи, М. Ковалів, С. Єсімов, О. Ярема визначають інформаційне право як комплексну галузь права, що складається з правових норм, які регулюють відносини, що виникають в інформаційній сфері - сфері виробництва, накопичення, обробки, перетворення і споживання інформації та перебувають під охороною держави. При цьому акцентується, що основним об'єктом таких відносин є інформація у формі відомостей, даних, знань, повідомлень тощо.

Предмет інформаційного права

Предметом інформаційного права є **інформація та суспільні відносини**, що виникають у процесі її створення (отримання), обробки, зберігання,

поширення, використання й захисту, а також інформаційні права і свободи людини та громадянина. Особливості природи інформації зумовили формування галузі права, яка не може бути віднесена виключно ані до публічно-правових, ані до приватно-правових галузей.

Методи правового регулювання

Інформаційне право є комплексною галуззю і за методами правового регулювання. У цій сфері застосовується поєднання:

- імперативних методів (характерних для конституційного, адміністративного, кримінального права);
- диспозитивних методів (властивих цивільному та трудовому праву);
- приватно-правових засобів регулювання, зокрема правочинів, договорів, звичаїв, норм професійної етики, ділової практики та суспільної моралі.

Функції інформаційного права

Функції інформаційного права відображають основні напрями його впливу на інформаційні відносини та зумовлені його соціальним призначенням. До основних функцій належать:

- *регулятивна*, що полягає у визначенні прав, обов'язків і юридичних можливостей суб'єктів інформаційних відносин;
- *охоронна*, спрямована на встановлення гарантій правомірної поведінки та профілактику правопорушень;
- *захисна*, яка забезпечує правові механізми відновлення порушених прав і притягнення до юридичної відповідальності;
- *інтегративна*, що виявляється у поєднанні норм різних галузей права та використанні їх методів у сфері інформаційних відносин.

Система інформаційного права

Інформаційне право як галузь системи права становить сукупність правових норм, що регулюють діяльність суб'єктів у інформаційній сфері. В середині галузі ці норми об'єднуються у підгалузі та правові інститути. Система інформаційного права є об'єктивною, оскільки відображає реальні суспільні відносини, та проявляється в інформаційному законодавстві, науці й навчальному процесі.

Структурно система інформаційного права поділяється на **загальну** та **особливу** частини. У загальній частині зосереджені норми, що визначають основні поняття, принципи, правові форми та методи регулювання інформаційної діяльності. Особлива частина охоплює правові інститути, які регулюють обіг відкритої та загальнодоступної інформації (інститут масової інформації, інститут інтелектуальної власності щодо інформаційних об'єктів, бібліотечна й архівна

справа), а також інститути інформації з обмеженим доступом (інститути державної, комерційної таємниці, персональних даних тощо). Наведений поділ не є вичерпним, однак відображає основні групи правових норм, що різняться за особливостями правового режиму та соціальним значенням об'єкта регулювання. Більшість відповідних інститутів закріплені у чинних нормативно-правових актах України.

4. Інформаційна безпека: загрози та виклики. Правове забезпечення інформаційної безпеки в Україні.

Інформаційна безпека не є явищем, притаманним виключно сучасному етапу розвитку суспільства. Усвідомлення її значущості в історії людства змінювалося паралельно зі зростанням суспільної цінності інформації, проникненням інформаційної діяльності в усі сфери життєдіяльності та зростанням залежності особи, суспільства й держави від інформаційних процесів.

Поняття «**інформаційна безпека**» закріплене у низці нормативно-правових актів України, однак залежно від сфери правового регулювання воно наповнюється різним змістом. Так, у спеціальному фінансово-банківському законодавстві *інформаційна безпека* визначається як комплекс організаційних заходів, програмних і техніко-технологічних засобів, що функціонують на всіх організаційних рівнях відповідної установи та забезпечують захист інформації від випадкових та/або навмисних загроз, реалізація яких може призвести до порушення доступності, цілісності або конфіденційності інформації щодо діяльності установи чи її клієнтів (зокрема, Положення НБУ від 02.07.2019 р. № 88; Положення НБУ від 02.02.2024 р. № 15).

У низці актів Національного банку України інформаційна безпека розглядається крізь призму класичної тріади - конфіденційності, цілісності та доступності інформації (Положення про захист інформації та кіберзахист у платіжних системах, затверджене постановою Правління НБУ від 19.05.2021 р. № 43).

Водночас у нормативних актах, що регулюють функціонування об'єктів критичної інфраструктури, інформаційна безпека трактується ширше - як стан захищеності, за якого забезпечуються функціональність, безперервність роботи, відновлюваність, цілісність і стійкість інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем, конфіденційність, цілісність і доступність електронних інформаційних ресурсів, а також своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз (Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 р. № 257).

Системоутворюючим документом у сфері забезпечення інформаційної безпеки є **Стратегія інформаційної безпеки України**, затверджена Указом Президента України від 28.12.2021 р. № 685/2021. У Стратегії забезпечення інформаційної безпеки визначається як одна з найважливіших функцій держави, що спрямована на захист національних інтересів України в інформаційній сфері, прав і свобод людини, а також персональних даних.

У Стратегії інформаційна безпека України розглядається як складова частина національної безпеки та визначається як стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу, інших життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого належним чином забезпечуються конституційні права і свободи людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації, доступ до достовірної та об'єктивної інформації, а також існує ефективна система протидії шкоді, що може завдаватися через негативні інформаційні впливи.

Правовою основою Стратегії є Конституція України, закони України, Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392, а також міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Питання кібербезпеки деталізуються у Стратегії кібербезпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26.08.2021 р. № 447.

Стратегія класифікує загрози інформаційній безпеці України на **глобальні** та **національні**. До глобальних загроз віднесено зростання масштабів дезінформаційних кампаній, інформаційну політику держави-агресора, вплив соціальних мереж як суб'єктів формування інформаційного простору, а також недостатній рівень медіаграмотності населення в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій. Серед національних викликів і загроз визначено інформаційний вплив держави-агресора на населення України, інформаційне домінування на тимчасово окупованих територіях, обмежені можливості реагування на дезінформаційні кампанії, несформованість системи стратегічних комунікацій, а також недосконалість правового регулювання інформаційної діяльності та захисту професійної діяльності журналістів.

Конституція України (ст. 17) прирівнює забезпечення інформаційної безпеки до найважливіших функцій держави поряд із захистом суверенітету та територіальної цілісності. Законодавство про інформаційну безпеку є складовою системи інформаційного законодавства України та регулює суспільні відносини у сфері захисту інформаційних ресурсів, інформаційної інфраструктури та інформаційних прав людини.

Розвиток національного законодавства у сфері інформаційної безпеки розпочався з прийняттям у 1994 році Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Водночас сам термін «інформаційна безпека» був нормативно закріплений пізніше - Указом Президента України від 23.04.2008 р. № 377/2008, яким введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо невідкладних заходів забезпечення інформаційної безпеки держави. Як зазначає І. Валюшко, з 2014 року законодавча база України у сфері інформаційної безпеки зазнала суттєвого розширення. Умовно її можна поділити на дві групи. Перша охоплює концептуальні документи - доктрини та стратегії, які визначають загальні напрями державної політики та основні загрози інформаційній безпеці. Друга група включає нормативно-правові акти, спрямовані на протидію інформаційній агресії, зокрема закони України, укази Президента та рішення РНБО, що обмежують або забороняють поширення контенту держави-агресора на радіо, телебаченні та в мережі Інтернет.

Важливу роль у забезпеченні інформаційної безпеки України відіграли нормативні акти, спрямовані на обмеження інформаційного впливу держави-агресора. Зокрема, Закон України від 29.03.2016 р. «Про внесення змін до статті 15 Закону України “Про кінематографію”» заборонив демонстрацію фільмів, знятих після 2013 року в державі-агресорі або таких, що популяризують її органи влади. Аналогічну спрямованість має Закон України від 06.10.2016 р. «Про внесення змін до Закону України “Про телебачення і радіомовлення”», яким уточнено умови розповсюдження програм телерадіоорганізацій у складі універсальної програмної послуги.

Список використаних джерел:

1. Беляков К. І. Інформація в праві: теорія і практика : монографія. Київ : КВІЦ, 2006. 116 с.
2. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 280 с.
3. Хахановський В., Корнейко О. Актуальні питання інформаційного права : навч. посіб. Київ : Право, 2024. 148 с.
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 14.06.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 19.12.2025).
5. Цивільний кодекс України Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.

6. ДСТУ ISO/IEC 2382:2022. Інформаційні технології. Словник термінів. Київ : Держстандарт України, 2022. 540 с.
7. Орлюк О., Заярний О. Інформаційне право України : підручник. Київ : КНЕУ, 2025. 312 с.
8. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
9. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : Постанова Правління Національного банку України від 02.07.2019 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19> (дата звернення: 19.12.2025).
10. Положення про вимоги до системи управління кредитною спілкою : Постанова Правління Національного банку України від 02.02.2024 р. № 15. Дата оновлення: 01.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015500-24> (дата звернення: 10.12.2025).
11. Положення про захист інформації та кіберзахист у платіжних системах : Постанова Правління Національного банку України від 19.05.2021 р. № 43. Дата оновлення: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0043500-21> (дата звернення: 19.12.2025).
12. Порядок проведення незалежного аудиту інформаційної безпеки на об'єктах критичної інфраструктури : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2023 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2023> (дата звернення: 19.12.2025).
13. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 19.12.2025).
14. Стратегія кібербезпеки України : Указ Президента України від 26.08.2021 р. № 447/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4472021-40013> (дата звернення: 19.12.2025).
15. Стратегія інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 28.12.2021 № 685/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6852021-41069> (дата звернення: 19.12.2025).
16. Валюшко І. О. Правове забезпечення інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 133 - 135.
17. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 19.12.2025).